

Konya'ya Ait Geleneksel ve Çağdaş Gelinliklerin Fotoğraflardan İncelenmesi*

Investigation on Traditional and Contemporary Wedding Gowns Photographs of Konya

Arzu BOR*
Miyase ÇAĞDAŞ**

ÖZET

Selçukluya başkentlik yapmış, giyim tarihi oldukça zengin ve köklü bir şehir olan bir Konya'nın gelinlikleri de önemli mesajlar veren kültür miraslarımızdandır. Düğünlerin en giysisi olan gelinlikler, geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini korumaktadır; ancak gelinlikler zamanla değişiklikler göstermekte, renk, model - kesim, kol, yaka model - kesimi ve aksesuarlarda farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmada, Konya iline ait 20 adet fotoğrafta gelinlik özellikleri değerlendirilmiş; gelinliklerde uygulanan giysi cinsleri, renk, model-kesim tekniği, süsleme özellikleri, gelinliği tamamlayan aksesuarlar gözlem fişleri aracılığı ile incelenmiştir. Geçmişte gelinliklerde model-kesim özellikleri ön plandayken, yakın dönem gelinliklerinde süslemeye önem verildiği, renkte, renkliden beyaza; süslemede, tel kırma tekniğinden, boncuk tutturma tekniğine bir geçişin olduğu görülmektedir. Amaç, kültürümüzün parçası olan Konya gelinliklerinin değişimini belirleyerek gelecek kuşaklara aktarmaktır. Bu amaç ve önem doğrultusunda araştırmada tarama modeli uygulanmış, literatür taraması ve kaynak kişiler ile görüşmeler yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER

Konya, Geleneksel ve Çağdaş Gelinlikler, Fotoğraf, Model-Kesim Teknikleri, Renk

ABSTRACT

The capital of Seljuk, clothing is very rich history and deep-rooted culture of a region

* Makale yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü

** Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

with important messages in wedding dresses. Weddings with the wedding dress, as in the past is still an important, but the bridal show changes over time, color, model - cutting, arms, neck model - cutting and accessories are outstanding differences. In the study, 20 pcs picture of wedding dress features in Konya province were reviewed, male and female in the wedding dress clothes, color, pattern-cutting technique, decoration specifications, wedding dress complete with accessories through monitoring sheets were investigated. In the past, and the cutting properties of the model is critical for wedding dress, adornment and near-term importance is given wedding dresses, color, color to white, and adornment, wire breaking technique, bead attachment is seen as a transition technique. The objective is part of our culture for future generations by determining the change in Konya transferring their clothes. This is in line with the purpose and importance of screening model applied research, literature review and interviews with resource persons.

•
KEY WORDS

Konya, Traditional and Contemporary Wedding, Photography, Model-Cutting Techniques, Color

1.GİRİŞ

Bir sanat kolu olan fotoğraf, kültürün vazgeçilmez unsurlarından olup, asırlarca pek çok önemli anı ölümsüzleştirmiştir. Fotoğrafın kullanım alanları çeşitlidir. Anıların, olayların ve mekânların belgelenmesinin yanında, bilimsel çalışmalarda, modada, tanıtımda, uzay araştırmalarında, resmi işlemlerde, iletişimde, yayıncılıkta, bilgisayarda, sanatta ve hayatın değişik birçok alanında fotoğraf hayatımızla iç içedir (Hedgece 1996: 12).

Bu bilimsel çalışmada geçmiş ve günümüz gelin fotoğrafları incelenerek, insanoğlunun çok özel günlerinden biri olan düğün fotoğraflarına yer verilmiş, geçmişten günümüze Konya gelinliklerinde görülen değişimler tanımlanmıştır.

Vücudu tabiatın etkilerinden koruyan, medeniyetin ilerlemesiyle değişiklik gösteren, toplumlara ve insan vücuduna göre değişik şekiller alan giyim, farklı kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmaktadır.

Bayraktar; giyim için: “*Vücudu tabiatın etkilerinden koruyan, medeniyetin ilerlemesiyle değişiklik gösteren, insan vücuduna göre şekil alan giysilerin tümüdür*” (Bayraktar 1985: 1) tanımını vermektedir.

Önceleri korunma, örtünme ve zamanla göze hitap etme ve süslenme amaçlarına uygun olarak ortaya çıkan giyim; iç giyim, dış giyim, üst giyim ve özel amaçlı giyim olarak gruplandırılmaktadır. Gelinlik bu gruplardan özel giysiler içine girmektedir (Çağdaş 2002: 2) ve bunlar uygulanan giysi cinsi, kullanılan renk, model-kesim teknikleri, süsleme özellikleri ve gelinliği tamamlayan aksesuarlar bakımından farklılıklar göstermektedir.

Bu konunun yazılı kaynaklarda fazla yer almaması; kültürü yaşatmak açısından konunun önemini artırmakta ve belgelenme gereğini ortaya koymaktadır. Çalışmamıza ışık tutan fotoğraflar ile geçmişten günümüze Konya gelinliklerini tanımada ve geleceğe taşımada önemli bir araç niteliği olan bu araştırma yapılmış, insan hayatında değişimin dönüm noktası ve özel günlerden biri olan düğünde giyilen gelinlikleri inceleyerek gelecek neslin yararlanabileceği bir kaynak oluşturulması amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Konya ili (merkez) düğün fotoğrafları ve fotoğraflarda yer alan gelinlikler oluşturmaktadır. Örneklemini ise 1923-2011

yılları arasındaki Ektem Fotoğraf Stüdyosu özel koleksiyonundan temin edilen dört fotoğraf, Konya evleri aile albümlerinden temin edilen on altı fotoğraf ve bu fotoğraflarda bulunan yirmi gelinlik oluşturmaktadır. Araştırmanın konusunu oluşturan gelinliklerle ilgili bilgilerin incelenmesinde, çözümlenmesinde ve yorumlanmasında betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırma kapsamında ele alınan fotoğraflarda incelenen gelinlikler ile ilgili literatür taranmış, kişisel iletişimler gerçekleştirilmiş, gelinliklerin özelliklerine uygun gözlem fişleri geliştirilmiştir. Gözlem fişlerinden yola çıkılarak gelinliklerde kullanılan giysi cinsleri, renkler, uygulanan model-kesim teknikleri, süsleme teknik ve süslemede seçilen konular ile gelinliği tamamlayan aksesuarlar belirlenmiş ve veriler ışığında sonuca ulaşmaya çalışılmıştır. Araştırma Haziran 2009- Mayıs 2010 tarihleri arasında uygulanmıştır.

3.KONYA GELENEKSEL GELİNLİKLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Konya ve civarında bindallı adı verilen uzun, geniş kollu ve önü yırtmaçlı, kadifeden yapılmış olan ve üzeri ağır sim, çiçek dallarıyla süslenmiş entariler giyilmiştir. Bu giyim şekli daha çok genç kız ve gelinlere mahsustur. Başa taç şeklinde yassı ve oyalarla süslü bir fes takıldığı ve ince bir duvakla yüz kısmının örtüldüğü bilinmektedir (Anonim, 1972: 113).

Konya'da mıhlama olarak bilinen bindallı, bazı yörelerde entari olarak da geçmektedir (Özbel, 1946: 8).

Bir başka düğün kıyafeti de işlik-şalvar, cepken-şalvar cinsleridir. Ancak maddi durumu iyi olan aileler mıhlama entarileri çoğunlukla tercih etmiştir (F. İçöz ile kişisel iletişim, 28 Şubat 2010).

Fotoğraf No: 1, Konya-Sille'ye Ait Gelinlik (Cepken ve Şalvar)
(Mehmet Ektem Özel Koleksiyonu).

Baş süslemelerine bakıldığında; gelin başına oyalarla süslü fes takılıp, üzerine oyali yemeni örtüldüğü, fesin üstüne ise elmas iğneler takıldığı kaynaklarda yer almaktadır (Sert, 1997: 24). Fesin altına bele kadar inen, altınlarla süslü örme bir saçın takıldığı da olmuştur (Kılınç, 2008: 32).

Fotoğraf No: 2, Konya Gelinlikleri ile Kullanılan Saçlık (Özder, 1999: 160).

Batılılaşmanın etkisiyle geleneksel gelinliklerden beyaz gelinliğe yönelim başlamıştır. Bu geçiş öyle kolay gerçekleşmemiştir. Bu süreçte; farklı renk ve cinsten kumaşlar günlük elbise modellerinde kullanılmış, adım adım beyaz gelinlik dönemine geçilmiştir. Günümüzde ise geleneksel gelinlikler, kına merasiminde giyilen giysiler olarak yerini almıştır (Bor, 2010: 26).

4. KONYA ÇAĞDAŞ GELİNLİKLERİ VE ÖZELLİKLERİ

1900' lü yıllardan günümüze kadar Avrupa' nın da etkisiyle beyaz gelinlik ülkemizde tercih edilir olmuştur. Bu süreçte gelinlikler, ailelerin ekonomik durumlarına, inançlarına, zevklerine göre farklı özellikler taşımıştır.

Beyaz gelinliğe geçiş döneminde elbise üzerine sade bir gelin başı kullanılmıştır. Baş; fes, oya, tülbent kumaştan oluşan geleneksel gelin başlarının aksine, şifon, tül kumaş ve çiçekler ile oluşturulmuştur. Elbiselerin ise diz hizasında, diz altında olduğu görülmüş, beyaz gelinliğe bir sonraki adım ise renk ile gerçekleşmiştir. Elbiseler, abartısız model-kesimde tasarlanmış; ancak beyaz renk tamamıyla hâkim olmuştur.

1950' li yıllara gelindiğinde ise gelinlik görkemli bir hal almış, genç kızın ömründe giydiği en pahalı giysi olarak yerini almıştır. Modellerde kabarık kesimler uygulanmaya başlanmış, süslemeler yapılmış, gelin başları daha gösterişli olarak tasarlanmıştır.

Bu dönemden sonra gelinliklerde çeşit çoğalmış zevke ve bedene uygun her modelde gelinlik üretilmiştir.

XX. yüzyılın sonuna kadar gelinliklerde çoğunlukla kolu, yakayı kapatan modeller tercih edilirken, XXI. yüzyılda mevsim ne olursa olsun yakasız, kolsuz modeller, büstiyerin ön planda olduğu gelinlikler ön plana çıkmıştır. Gelin başları ise eskiye göre sadelik kazanmıştır.

5.BULGULAR

Konya ilinde 1923-2011 yılları arasında giyilen gelinlikler yıllara göre farklı özellikler göstermektedir. Bu özellikler ve değişimler Mehmet Ektem özel koleksiyonu ve aile albümlerindeki fotoğraflar aracılığı ile belirlenmeye çalışılmıştır.

1923 Yılına Ait Gelinlik

(Mehmet Ektem Özel Koleksiyonu)

Elbise olarak tasarlanan gelinliğin kumaşında renk, fotoğraf siyah beyaz olduğu için tespit edilememekle birlikte krem rengi olduğu, aksesuarda beyaz, altın sarısı ve siyah renklerin kullanıldığı söylenebilir. Model kesim teknikleri incelendiğinde; gelinliğin bele oturacak biçimde, göğüs altına yanlardan aşağıya doğru inen ve uç kısmı ön ortasında kavisli biten korsaj uygulanmış, korsajın üst kısmına göğse doğru beş adet serbest pili tasarlanmıştır. Korsaja, beş sıra enine pili uygulanmıştır. Etek ucu godeli çalışılmış, boyu diz altında düşünülmüş, kol ağzı geniş kesilmiş ve kol ağzına büzgü uygulanarak, ince manşet ile temizlenmiştir. Gelinliğe süsleme uygulanmamıştır. Gelinliği tamamlayan aksesuarlar incelendiğinde; gelin başının yapraktan oluşturulmuş, duvak ile tamamlanmış olduğu görülmektedir. Gelin başının iki yanına gelin teli tutturulmuş, ayak bileğinde bitecek biçimde sarkıtılmıştır. Mücevher ve takılardan; boyunda 'beşibiryerde' kullanılmış, sağ koluna iki adet altın bilezik, sağ el yüzük parmağına altın alyans, sol el yüzük parmağına taşlı yüzük, yaka ön ortasına ise broş takılmıştır.

1929 Yılına Ait Gelinlik

(Mehmet Ektem Özel Koleksiyonu)

Gelinlikte uygulanan giysi cinsinin elbise olduğu görülmektedir. Kumaşında kullanılan renk, fotoğrafın siyah beyaz olması sebebiyle beyaz, süslemede gümüş rengi ve beyaz, aksesuarda altın sarısı ve beyaz rengin uygulandığı tahmini olarak söylenebilir. Gelinlik asimetrik ve bedene hafif oturacak biçimde tasarlanmış, belden kesik ve beli hafif bol düşünülmüştür. Gelinliğin sağ bedenine yakadan başlayan, kol oyuntusunda biten, eğimli roba uygulanmış, robanın alt kısmına bedende üç adet serbest pili yapılmıştır. Gelinlik kumaşından yapılan kuşak fiyonk ile gelinliğin bedene oturması sağlanmıştır. Etek kısmı godeli, boyu ise ayak bileğinde tasarlanmıştır. Gelinliğe "V" yaka uygulanmış, takma kol düşünülmüş, kol ağzı geniş kesilmiş, büzgü uygulanarak dökümlü olması sağlanmıştır. Kol boyu ise bilekte bitirilmiştir. Gelinliğin süslemesinde konu olarak bitkisel bezeme (çiçek, dal, yaprak) ve geometrik bezeme (yarım daire, kare) seçilmiş, tel kırma ve biye ile süsleme oluşturma teknikleri uygulanmıştır. Gelinliği tamamlayan aksesuarlar arasında üzeri çiçeklerle kaplı, gelin teli ve duvak ile tamamlanmış gelin başı vardır. Gelinin boynuna renkli inci, yaka ön ortasına broş takılmıştır. Sol elinde bulunan mendilin kenarları tığ danteli (tentene) ile süslenmiştir.

1935 Yılına Ait Gelinlik

(Mehmet Ektem Özel Koleksiyonu)

Elbise olarak tasarlanan gelinliğin kumaşında kullanılan renk, fotoğraf siyah beyaz olduğu için tespit edilememiştir; ancak gelinliğin açık renk olduğu belirlenmiştir. Aksesuarda beyaz, siyah ve altın sarısı renklerinin kullanıldığı söylenebilir. Gelinlik bedene ve bele oturacak biçimde tasarlanmış, etek ucu hafif geniş, etek boyu ise ayak bileğinde düşünülmüş, etek ucuna kanun pililerden oluşturulmuş firfır geçirilmiştir. Gelinlikte bebe yaka tasarlanmış, yakanın kenarına kanun pililerle oluşturulmuş firfır geçirilmiştir. Gelinliğe takma kol uygulanmış, kol ağzı bilek genişliğinde tasarlanmış ve kol boyu bilekte

düşünülmüştür. Gelinlikte süsleme görülmezken, tamamlayıcı aksesuarlar arasında, iğne oyası tekniği ile oluşturulmuş, çiçeklerin yerleştirilmesiyle elde edilmiş ve duvak ile tamamlanmış gelin başı ve başın iki yanına tutturulmuş, boyu ayak bileğinde biten gelin teli, altın küpe, boyu bilekte biten eldiven bulunmaktadır.

1941 Yılına Ait Gelinlik

(Mehmet Ektem özel Koleksiyonu)

Gelinlikte uygulanan giysi cinsinin elbise olduğu görülmektedir. Kumaşta beyaz, süslemede gümüş rengi, aksesuarda beyaz ve altın sarısı mevcuttur. Model-kesim tekniğine bakıldığında; gelinlik bedeni hafif bol ve belden kesik olarak çalışılmış, bedene bluzan kesim uygulanmıştır. Bluzan görüntüsü büzgü ile sağlanmıştır. Eteğe verev kesim uygulanmış, etek ucu godeli olarak tasarlanmış, boyu ise ayak bileğinde düşünülmüştür. "V" yaka uygulanan gelinlikte, takma kol çalışılmış, kol ağzı normal genişlikte kesilmiş ve kol boyu bilekte düşünülmüştür. Gelinliğin süslemesinde konu bitkisel bezemedir (dal, yaprak). Tel kırma tekniği uygulanmıştır. Gelinliği tamamlayan aksesuarlar ise; yapma çiçeklerden oluşturulmuş, duvak ile tamamlanmış gelin başı, başın sağ yanına tutturulan, boyu dizde biten gelin teli, altın küpe, beşibiryerde, yaka ön ortasında broş, sol kolda altın bilezik, sol el yüzük parmağında altın alyans ve sol elde bulunan kenarları iğne oyası ile süslü mendilden oluşmaktadır.

1946 Yılına Ait Gelinlik

(Hayriye Albaş Aile Albümü)

Elbise olarak tasarlanan gelinliğin kumaşında ve süslemesinde kullanılan rengin beyaz olduğu görülmektedir. Gelin çiçeğinin renkleri fotoğrafın siyah beyaz olması sebebiyle tespit edilememiştir; ancak birbirinden farklı renklerde olduğu görülmüştür. Bedene ve bele oturacak biçimde çalışılan gelinliğin göğüs altından başlayan beden pensi, etek ucunda kup olarak bitirilmiştir. Etek ucu dar olarak tasarlanmış, boyu ayak bileğinde düşünülmüştür. Gelinliğe "V" yaka uygulanmış ve göğse kadar açık düşünülmüştür. Takma kol çalışılan gelinliğin kol ağzı, ağzı

İspanyol kol olarak çalışılmış, kol boyu bilekte düşünülmüştür. Gelinlikte süsleme uygulanmamıştır. Gelinliği tamamlayan aksesuarlar arasında, çiçeklerin yan yana dizilmesiyle yapılan, kuyruk oluşturacak biçimde tasarlanan duvak ile tamamlanan taç, başın iki yanında, ayak bileğinde bitecek biçimde sarkıtılan gelin teli ve gelinin sağ elinde bir demet doğal çiçek vardır.

1951 Yılına Ait Gelinlik

(Sema Gode Aile Albümü)

Gelinlik elbise olarak tasarlanmış, kumaş ve aksesuarlarında beyaz renk kullanılmıştır. Simetrik, bedene ve bele oturacak biçimde belden enine kesik olarak tasarlanan gelinlik bedeninde düz roba oluşturulmuş ve robada kullanılan gipürün motifleri ile roba şekillenmiştir. Eteğin sağ ve sol tarafında drapeler oluşturulmuştur. Etek ucu çok açılımlı ve etek boyu ayak bileğinden uzun kesilmiş, yerde yığılacak biçimde tasarlanmıştır.

Hafif dik yaka uygulanan gelinlikte, takma kol çalışılmış, kol ağzı geniş kesilmiş ve büzgü uygulanarak dökümlü olması sağlanmıştır. Kol boyu bilekte düşünülmüştür. Gelinlikte süsleme yokken, gelin başının fiyonk ve çiçeklerin asimetrik olarak yerleştirilmesiyle oluşturulmuş, duvak ile tamamlanmış olduğu dikkat çekmektedir.. Duvak kuyruk olarak da tasarlanmış ve boyu yerde yığılacak biçimde çalışılmıştır. Gelin başının sol yanına gelin teli tutturulmuş, telin boyu ayak bileğinde düşünülmüştür. Geline küpe, sağ bileğe iki adet altın bilezik takılmıştır.

1954 Yılına Ait Gelinlik

(Hülya Varışlı Aile Albümü)

Gelinlikte uygulanan giysi cinsinin elbise olduğu görülmektedir. Kumaşta ve aksesuarda beyaz renk kullanılmıştır. Gelinliğin model-kesim tekniğine bakıldığında; gelinliğin simetrik olarak tasarlandığı, bedene ve bele oturacak biçimde, belden kesik çalışıldığı görülmektedir. Etek kısmı çok açılımlı düşünülmüş, etek ucuna üç sıra fırfır geçirilmiş, aynı fırfır ön ortası, arka ortası, yan dikişler ve yan dikiş ile ön ortası arasına çift taraflı fırfır uygulanmıştır. Gelinliğin boyu ayak bileğinde tasarlanmıştır. Gelinliğe süsleme yapılmamıştır. Gelinliği tamamlayan

aksesuarlar; yapma çiçek ile hazırlanan, duvak ile tamamlanan gelin başı, dört adet altın bilezik, boyu bilekte biten eldiven ve gelinin sağ elinde pek çok yapma çiçeğin bir araya gelmesiyle yapılmış, çevresi tül ile süslenmiş, ucuna gelin teli takılmış demetten oluşmaktadır.

1957 Yılına Ait Gelinlik

(Perihan Bahtiyar Canbolat Aile Albümü)

Elbise olarak tasarlanan gelinlik kumaşında ve aksesuarlarında beyaz renk kullanılmıştır. Gelinliğe koldan kavisli gelen, etek ucunda biten kup uygulanmıştır. Arka omuza dikilmiş, taftadan yapılmış bir kuyruk düşünülmüş, ön orta parça gipürden, etek yan parçalar taftadan çalışılmıştır. Etek ucu açılımlı, etek boyu yere kadar düşünülmüştür. Gelinliğe oval yaka ve takma kol uygulanmıştır. Kol boyu tespit edilememiştir.

Süsleme uygulanmayan gelinliğin aksesuarlarını; yapma çiçek ve duvak ile oluşturulan gelin başı, inci kolye, boyu dirsek ile bilek arasında biten eldiven ve gelinin sağ elinde kurdele, tül, çiçeklerle süslenmiş, gelin teli takılmış yapma çiçek oluşturmaktadır.

1963 Yılına Ait Gelinlik

(Perihan Bahtiyar Canbolat Aile Albümü)

Gelinlik elbise olarak tasarlanmış, kumaş ve aksesuarında beyaz renk kullanılmıştır. Gelinlik simetrik, beli bol, bedene hafif oturacak biçimde çalışılmıştır. Bedeni pensli olarak tasarlanan gelinliğe duble uygulanmıştır. Duble roba olarak çalışılmıştır. Etek ucu hafif açılımlı kesilmiş, boyu ise ayak bileğinden uzun düşünülmüştür. Sıfır yaka ve takma kol uygulanan gelinliğin kol ağzı kol genişliğinde, kol boyu ise truvakar (boyu bilek

ile dirsek arasında) düşünülmüştür. Bitkisel bezemenin (çiçek) konu olarak seçildiği gelinliğin süslemesinde payet tutturma tekniği uygulanmıştır. Gelinliği tamamlayan aksesuarlar incelendiğinde; gelin başının çiçeklerle oluşturulduğu, başın iki yanına sarkıtıldığı, duvak ile tamamlandığı görülmektedir. Boyu bilekte biten eldiven ve gelin teli takılmış el çiçeği de aksesuarlar arasındadır.

1968 Yılına Ait Gelinlik

(Perihan Bahtiyar Canbolat Aile Albümü)

Gelinlikte uygulanan giysi cinsi elbisedir. Gelinliğin kumaşında, süslemesinde, aksesuarlarında beyaz renk kullanılmıştır. Simetrik çalışılmış gelinlik bedene ve bele oturacak biçimde tasarlanmış, gelinliğe dizin biraz üzerinde enine kesik uygulanmıştır. Bu kesğin alt kısmı verev kesilmiş ve etek ucu godeli tasarlanmıştır. Boyu ise ayak bileğinde düşünülmüştür. Gelinliğe oval yaka uygulanmış, takma kol çalışılmış, dirseğin biraz üzerinde enine kesik uygulanmıştır.

Enine kesğin alt kısmı verev kesilmiş, kol ağzında gode oluşturulmuş ve truvakar (boyu dirsek ile bilek arasında) düşünülmüştür. Süslemede konu bitkisel bezemedir (çiçek). Volanlı fırfır ve yapma çiçek teknikleri uygulanmıştır. Gelin başına beş adet çiçek, aralarına yaprak yerleştirilerek taç yapılmıştır. Başta sağa ve sola bırakılan saçta çiçekler takılmış, gelin başı duvak ile tamamlanmıştır. Duvak boyu ise ayak bileğinde bitecek şekilde düşünülmüştür. Gelinin sağ bileğine altın bilezik ve yüzük parmağına ise alyans takılmıştır. Boyu bilek ile dirsek arasında biten eldiven ve gelinin sağ elinde, beş adet yapma çiçekten oluşmuş el çiçeği tül ile çevrelenerek kullanılmıştır.

1971 Yılına Ait Gelinlik

(Tülay Uzunyol Aile Albümü)

Elbise olarak tasarlanan gelinlik kumaşında beyaz, süslemesinde beyaz ve siyah, aksesuarında ise beyaz ve altın sarısı kullanılmıştır. Gelinliğin model-kesim tekniği incelendiğinde; gelinlik simetrik, iç ve dış elbiseden oluştuğu, vücuda oturacak biçimde tasarlandığı görülmektedir. Belin, biraz aşağısından başlanan ve etek ucunda biten ters "V" şeklinde kesim uygulanmıştır. Dış elbisenin ön ortasına ise yakadan başlayan etek ucunda biten ters "V" şeklinde açık kesim

uygulanmıştır. Etek kısmı geniş tasarlanmış, iç elbise boyu ayak bileğinde, dış elbise boyu ise yere kadar düşünülmüştür. İç elbisede sıfır yaka, dış elbisede ise hâkim yaka uygulanmıştır. Gelinliğe takma kol uygulanmış, kol ağzı geniş kesilmiş ve İspanyol kol olarak tasarlanmıştır. Kol boyu bilekte düşünülmüştür. Gelinliğin süslemesinde konu olarak bitkisel bezeme (çiçek, yaprak) seçilmiş, gipür dikme ve payet tutturma tekniği uygulanmıştır. Gelin başında incilerle oluşturulan taç kullanılmış, duvak ile tamamlanmıştır. Duvak iki kat tülle yapılmış, ilk kat dizde, ikinci kat ise bel ile omuz arasında düşünülmüştür. Boyna altın zincir, ucunda kenarları işlemeli bir adet ziynet Ata kullanılmıştır. Sağ bileğine bir adet altın bilezik, sağ yüzük parmağına altın alyans, orta parmağına ise taşlı altın yüzük takılmıştır.

1978 Yılına Ait Gelinlik

(Perihan Bahtiyar Canbolat
Aile Albümü)

Gelinlik elbise olarak tasarlanmış, kumaşında ve aksesuarında beyaz renk kullanılmıştır. Gelinlik simetrik, bedene ve bele oturacak biçimde belden enine kesik olarak tasarlanmıştır. Ön bedende omuzlardan başlayan ve göğsün biraz

üzerinde biten roba uygulanmış, robanın çevresine büzgülü fırır geçirilmiştir. Bedene belden başlayan, göğüs altında biten pens uygulanmıştır. Etek ucu çok açılımlı tasarlanmış, boyu yere kadar düşünülmüştür. Boynu saran dik yaka uygulanmış, takma kol çalışılmış, kol ağzı hafif geniş kesilmiş ve kol üzerine büzgü yapılmıştır. Kol boyu bilekte tasarlanmıştır. Gelinlikte süsleme uygulanmamıştır. Gelin başı çiçeklerden oluşturulmuş ve duvak ile tamamlanmıştır. Duvak iki kat tülle çalışılmış, tülün kenarlarına dantel geçirilmiş, her iki kat da belde bitecek şekilde tasarlanmıştır. Küpe, boynunda altın zincir ucunda "T" şeklinde ziynet, sol el yüzük parmağına ise alyans kullanılmıştır.

1982 Yılına Ait Gelinlik

(Melahat Pekel Aile Albümü)

Gelinlikte uygulanan giysi cinsi elbisedir. Gelinliğin kumaş ve aksesuarında beyaz renk kullanılmıştır. Gelinliğin model-kesim tekniği incelendiğinde; gelinliğin simetrik, bedene ve bele oturacak biçimde belden enine kesik olarak çalışıldığı görülmektedir. Ön bedende koldan başlayan ön ortası göğsün biraz üzerinde sivri biten kavisli roba tasarlanmıştır. Eteğe dört kat büzgülü fırfır düşünülmüş ve fırfırların üst kısmına belin

arka ortasında bitecek şekilde kavisli, ikinci bir etek parçası çalışılmıştır. Bele kemer uygulanmış ve kemerin arka ortası fiyonklu tasarlanmıştır. Etek kısmı çok açılımlı, boyu ise yere kadar düşünülmüştür. Gelinliğe sıfır yakaya dik duran, büzgülerle oluşturulan fırfır uygulanmıştır. Takma kol uygulanan gelinliğin kolu bilek genişliğinde tasarlanmış, kol ağzına büzgülerle oluşturulmuş fırfır geçirilerek tamamlanmıştır. Kol boyu ise bilekte düşünülmüştür. Gelin başında taç kullanılmış, gelin başı duvak ile tamamlanmış, kenarları saten biye ile temizlenmiştir. Duvak iki kat tülle çalışılmıştır. İlk kat belde, ikinci kat ise kalçada bitecek biçimde düşünülmüştür. Boyu bilekte biten eldiven gelinliği tamamlayan aksesuarlar arasındadır.

1986 Yılına Ait Gelinlik

(Saliha Halıcı Aile Albümü)

Elbise olarak hazırlanan gelinlik kumaşında ve aksesuarında beyaz renk kullanıldığı görülmektedir. Simetrik olarak tasarlanan gelinlik, bedene ve bele oturacak biçimde belden kesik olarak çalışılmıştır. Önde, omuzdan başlayan göğsün biraz üzerinde biten "V" şeklinde roba tasarlanmış ve robanın çevresine fırfır geçirilmiştir. Bele kemer çalışılmış, etek üç kattan oluşturulmuştur, uçları fırfırlı esas eteğin

üzerine uçları sivri biten dilimli ve dilimlerin kenarları fırfırlı iki kat etek tasarlanmıştır. Etek ucu çok açılımlı ve boyu yere kadar düşünülmüştür. Gelinliğe dik yaka uygulanmış, üzerine aşağıya yönlendirilmiş büzgülerle oluşturulan fırfır geçirilmiştir. Takma kol uygulanan

gelinliğin, kol üstü hafif büzgülü tasarlanmıştır. Kol ağzına büzgülerle oluşturulan fırfır geçirilmiş, normal genişlikte ve kol boyu bilekte düşünülmüştür. Gelin başının iki yanı yapma çiçek dalları ile oluşturulmuş, gelin başı duvak ile tamamlanmış, duvak kenarına dantel geçirilmiş ve iki kat tülle çalışılmıştır. İlk kat dizde, ikinci kat ise belde düşünülmüştür. Gelinliği tamamlayan diğer aksesuarlar, altın zincir ucunda dört adet Ata çeyrek, bir başka altın zincir ucunda damla şeklinde ziynet, başka bir zincirde altı adet Ata yarım altın ve yaklaşık iki metre uzunluğunda köstek olarak bilinen altın zincir, sol bileğinde üç adet altın bilezik, sol el yüzük parmağındaki alyans ve boyu bilekte biten eldivendir.

1991 Yılına Ait Gelinlik

(Ayla Pekel Aile Albümü)

Gelinlik elbise olarak tasarlanmış, kumaş, süsleme ve aksesuarında beyaz renk kullanılmıştır. Simetrik olarak çalışılan gelinlik, bedene hafif oturacak şekilde tasarlanmış, göğüs altı ve kalçanın biraz üzeri arasında drapeli korsaj düşünülmüştür. Bedenin üst kısmı iki kattan oluşturulmuştur. İç kısmı, koldan başlayarak kavislenen ve göğsün biraz üzerinde sivri biten kesim uygulanmıştır. Arka etek godeli üç kattan, ön etek ise aynı boyda iki kattan oluşturulmuştur. Etek ucu çok açılımlı, boyu ise yere kadar düşünülmüştür. Sıfır yaka çalışılan gelinliğe model uygulamalı takma kol tasarlanmıştır. Kol çift kat kumaştan yapılmış, kol ağzı kol formu genişliğinde ve kol boyu dirsekte düşünülmüştür. Bitkisel bezemenin (gül, yaprak) konu olarak seçildiği gelinliğin süslemesinde payet tutturma tekniği uygulanmıştır. Gelin başının iki yanına yapma çiçek dalları yerleştirilmiş, duvak ile tamamlanmıştır. Duvak iki kat tülle çalışılmış, ilk kat dizde, ikinci kat ise belde bitecek biçimde düşünülmüştür. Altın küpe, boynunda altın zincir, sağ bileğinde üç adet altın bilezik, boyu bilek ile dirsek arasında biten eldiven, gelinin sağ elinde büzgülerle oluşturulan fırfırlı tül ve tüle takılmış gelin teli kullanılmıştır. Gelinin sağ omzunda kullanılan çanta ise gelinliği tamamlayan diğer bir aksesuardır.

1995 Yılına Ait Gelinlik

(Nur Özyurt Aile Albümü)

Gelinlikte uygulanan giysi cinsi elbisedir. Gelinliğin kumaş, süsleme ve aksesuarında beyaz renk kullanıldığı görülmektedir. Simetrik, bedene ve bele oturacak biçimde tasarlanan gelinliğin bedeni, dantele saten duble edilmesi ile oluşturulmuştur. Dantele, bel ile kalça arasından başlayan, ön ortası ve yanlarda alt kısmı sivri biten kesim uygulanmıştır. Gelinlik bedene göğüste biten pens ile oturtulmuştur. Eteğe verev kesim uygulanmış ve kuyruk düşünülmüştür. Etek ucu geniş tasarlanmış, etek boyu ise yere kadar çalışılmıştır. Model uygulamalı oyuntulu yaka (koldan başlayan "V" yaka), takma kol uygulanmış, kol üstü çok büzgülü, kol ağzı bilek genişliğinde tasarlanmıştır. Kol boyu bilekte düşünülmüştür. Gelinliği tamamlayan aksesuarlar, yapma çiçeklerle oluşturulmuş, duvak ile tamamlanmış gelin başı ve büzgülerle oluşturulmuş fırfırlı tül çiçekten meydana gelmektedir.

1999 Yılına Ait Gelinlik

(Zehra Pak Aile Albümü)

Gelinlik büstiyer ve etek olarak tasarlanmıştır. Kumaş ve aksesuarda beyaz, süslemede gümüş rengi kullanılmıştır. Simetrik, bedene ve bele oturacak biçimde tasarlanan gelinliğe, yandan bel ile kalça arasında aşağıya doğru kavisli biten kesim uygulanmıştır. Bedeni vücuda pens ile oturtulmuştur. Etek iki kattan oluşturulmuş, ikinci kata sağ yanda diz ile kalça arasında biten simetrik kavisli kesim ve drape uygulanmıştır. Etek ucu çok açılımlı, boyu ise ayak bileğinden uzun kesilmiş ve yerde yığılacak şekilde tasarlanmıştır. Straplez kesim uygulanan gelinliğin süslemesinde bitkisel bezeme (dal, yaprak) konu olarak seçilmiş ve boncuk tutturma tekniği uygulanmıştır. Gelin başının sağ yanına bir adet büyük çiçek tasarlanmış, duvak ile tamamlanmıştır. Duvağın kenarlarına dantel geçirilmiştir. Duvak iki kat tülle çalışılmış, ilk kat ayak bileğinde, ikinci kat dizde bitecek şekilde düşünülmüştür. Kulakta inci küpe, boyunda taşlı,

altın gerdanlık, sağ kolunda ise altın bilezik kullanılmıştır. Parmaksız eldiven dirsekte bitecek şekilde kullanılmıştır.

2003 Yılına Ait Gelinlik

(Sibel Açıkalın Aile Albümü)

Elbise olarak tasarlanan gelinlik kumaşında beyaz, süslemesinde bej rengi, aksesuarında beyaz, tozpembe ve yeşil renk kullanılmıştır. Simetrik olarak tasarlanan gelinlik, bedene ve bele oturacak biçimde çalışılmıştır. Bel ile kalça arasında enine kesik uygulanmış, bu kesimin alt kısmına çok büzgülü fırfırlarla katlar oluşturulmuştur. Etek ucuna yakın katlarda ters "V" görüntüsü sağlanmıştır. Etek ucu çok açılımlı, boyu yere kadar düşünülmüştür. Straplez kesim uygulanan gelinliğin süslemesinde bitkisel bezeme (çiçek, yaprak) konu olarak seçilmiş, nakış işleme tekniği uygulanmıştır. Gelin başının sol yanına asimetrik olarak doğal görünümlü yapma çiçekler takılmış, duvak ile tamamlanmıştır. Duvak boyu dizde düşünülmüştür. Çiçeklerin ucuna ise gelin teli takılmıştır. Gelinin sağ elinde bir demet doğal çiçek kullanılmıştır.

2007 Yılına Ait Gelinlik

(Sedef Karaarslan Aile Albümü)

Gelinlikte kullanılan giysi cinsi elbisedir. Kumaşta beyaz, aksesuarda beyaz ve yeşil renk tercih edilmiştir. Simetrik olarak tasarlanan gelinlik, bedene ve bele oturacak biçimde çalışılmıştır. Bedeni, dantele satenin duble edilmesiyle oluşturulmuştur. Straplez kesimden başlayan, göğüs üzerinden geçen kup, etek ucuna kadar devam edecek biçimde tasarlanmıştır. Dantelinin iki kup arasındaki göğüs kısmı, açık düşünülmüştür. Etek ucu çok açılımlı, arkası yuvarlak biten kuyruklu ve boyu yere kadar düşünülmüştür. Straplez kesim uygulanan gelinlikte süsleme uygulanmamıştır. Gelin başı, iki yana birer çiçek takılarak, duvak ile tamamlanmıştır. Duvak iki kat tülle çalışılmış, ilk kat dizde, ikinci kat belde bitecek şekilde düşünülmüştür. Kulakta top inci ve gelinin sağ elinde bir demet doğal çiçek kullanılmıştır.

2009 Yılına Ait Gelinlik

(Nilay Kapuci Aile Albümü)

Gelinlik elbise olarak çalışılmış, kumaşta beyaz, aksesuarda beyaz ve yeşil renk kullanılmıştır. Simetrik olarak çalışılan gelinlik, bedene ve bele oturacak biçimde tasarlanmıştır. Bel ile kalça arasına enine kesik uygulanmış, bedene göğüs üzerine yönlendirilen drapeler tasarlanmıştır. Eteği saten ve organzenin üst üste kullanılmasıyla oluşturulmuş ve organzeye büzgü uygulanmıştır. Etek ucu çok açılımlı ve boyu ayak bileğinden uzun kesilmiş ve yerde yığılacak biçimde tasarlanmıştır. Straplez kesim uygulanan gelinlikte süsleme uygulanmamıştır. Başın iki yanına taşlarla süslenmiş toka görünümündeki gelin başı, duvak ile tamamlanmıştır. Duvak yere kadar düşünölmüştür. Gelinin sağ elinde doğal çiçek ve yapraklardan oluşan büyük bir demet kullanılmıştır.

6. SONUÇ

Bu araştırmada Konya ilinde bulunan Ektem Fotoğraf Stüdyosu özel koleksiyonundan dört adet, Konya ili evlerinde bulunan aile albümlerindeki düğün fotoğraflarından on altı adet olmak üzere, toplam yirmi adet gelinlik fotoğraf örnekleri sunulmuştur. Gelinliklerde kullanılan renkler, uygulanan beden, yaka, kapanma, kol model-kesim teknikleri, süslemede seçilen konular ve süsleme teknikleri ile gelinliği tamamlayan aksesuarlar yönünden belirlenen özellikleri ile ilgili ulaşılan sonuç şöyle belirtilebilir.

Fotoğraflarda giysi cinsi olarak elbisenin 1923-2011 yılları arasında çok tercih edildiği gözlenmektedir. Batılılaşmanın etkisiyle gelinlik tasarımlarında değişimlerin meydana geldiği, giyimdeki değişimin gelinlikleri etkilediği söylenebilir.

1923, 1924 ve 1935 yılına ait gelinliklerin kumaşında kullanılan renk fotoğrafların siyah beyaz olması sebebiyle tespit edilememiştir. 1925-2010 yılları arasında beyaz renk kullanılmıştır. Beyaz rengin süslemede ve aksesuarda kullanıldığı da dikkat çekmektedir. Çünkü beyaz; aklık, temizlik, arılık ve yüceliktir. Gelinliklerde beyaz rengin bu görüşe göre kullanıldığı düşünülebilir. Genç de bu görüşü desteklemektedir (Genç, 1999: 11). Gelinliklerin çoğunluğunun beyaz olmasının bir diğer nedeni de XX. yüzyılda Avrupai gelinliklerin Anadolu'da yer alması ve yaygınlaşması ile açıklanabilir.

Aksesuarda beğenilerek kullanılan diğer renk altın sarısıdır. Bu durum mücevherlerin altın olması ile açıklanabilir.

Bedene uygulanan model ve kesim özelliklerinde; bedene oturanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bedene uygulanan model özelliklerinden roba ve drapenin beğenildiği görülmektedir. Roba, giysilerde çok uygulanan bir tekniktir. Drapenin de özel amaçlı fantezi giysilerde çok kullanılması, bu sonucu ortaya koymaktadır. Pens kullanımının da incelenen gelinliklerin bedene oturması ile orantılı olduğu düşünülebilir; çünkü pens giysi uygulamada giysiyi bedene oturtmak için en çok uygulanan tekniktir. Etek ucunda; çok açılımlı model ve kesimin, etek boyunda ise; yere kadar tercih edilme sebebi olarak, gelinliği ihtişamlı hale getirme düşüncesi olduğu söylenebilir. Yakalarda ise; oyuntulu yakalardan sıfır yaka en çok tercih edilen yakadır. Gelinliği tamamlayan aksesuarlardan mücevher ve takıların rahat kullanımı ve estetik açıdan sıfır yakanın uygulandığı söylenebilir. İncelenen gelinliklerde en çok uygulanan kol takma koldur. Takma kol giysilerde en çok uygulanan koldur. Bu nedenle gelinliklerde de uygulanması doğaldır. Kol ağzında ise; kol ağzı geniş modeller önceliklidir. Gelinliklerin kol boyunda ise; kol boyu bilekte biten modellerin tercih edildiği görülmektedir. Süslemede seçilen konular ve teknikleri incelendiğinde; süslemenin fazla uygulanmadığı, sadece model, kesim ve kumaş özelliğinden yararlandığı dikkat çekmektedir. Süsleme uygulananlarda ise; bitkisel bezemelerden yaprak, en çok kullanılan motiftir. Genel olarak bitkisel bezeme, giysilerin süslemesinde çok uygulanır. Süsleme tekniklerinden en çok seçilen teknik; tel kırma, payet tutturma ve nakıştır. Geleneksel gelinliklerde sadelik ön plandayken, 2000' li yıllarda sadeliğin yerini ihtişama bıraktığı görülmektedir. Gelinliği tamamlayan aksesuarlardan; gelinliği özel kılan gelin başıdır. Gelin başına takılan çiçekler, taçlar, gelin teli ve duvağı ile görkemli bir hal alan gelin başları, kadının ömrü boyunca bir kere kullanacağı aksesuarlardandır. Bu sonuç, halkın " duvaksız gelin olmaz" sözü ile açıklanabilir.

Görüldüğü gibi, yirmi adet gelinlik fotoğrafı; gelinliklerde uygulanan giysi cinsi, kullanılan renkler, uygulanan model- kesim teknikleri, süslemede seçilen konular ve süsleme teknikleri ile gelinliği tamamlayan aksesuarlar yönünden farklı özellikler ortaya koymaktadır. Bu nedenle sonuç olarak denilebilir ki; Türk kültürünün bir parçası olan fotoğraflar korunmalı, giyim konusunda uzman kişiler tarafından dönemlere, bölgelere göre ayrıntılı olarak araştırılmalı ve çağdaş giysi hazırlamada bu giysilerden yararlanılmalıdır.

Araştırmanın sonucuna göre; geçmişten günümüze farklılıklar gösteren gelinlikleri korumak, tanıtmak ve yaşatmak bakımından şu önerilerde bulunulabilir:

Kültür mirasımızı aydınlatmak açısından eski fotoğraflar çok önemli bir belge niteliğindedir. Bu belgeler korunmalı, fotoğraflardan elde edilebilecek bilgiler kullanılarak tarihi geçmişimiz yansıtılmalı ve gelecek nesillere tanıtılmalıdır. Bu kültür belgeleri araştırmacılara sunulmalı, dünya platformlarında sergilenmeli ve fotoğraflar, giyim tasarımcılarına esin kaynağı olarak kullanılmalıdır. ©

KAYNAKLAR

- Anonim, (1972), *Bölgesel Türk Giysileri*, İstanbul, s. 113.
- BAYRAKTAR, Fatma, (1985), *Giyim*, Ankara, s. 1.
- BOR, Arzu, (2010), *Fotoğraflarda Konya İli Geleneksel ve Çağdaş Gelinliklerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Semineri, Konya, s. 26.
- ÇAĞDAŞ, Miyase, (2002), *Kadın Giyiminde Kapanma Payı ve Yaka Çizim Teknikleri*, Ankara, s. 2.
- GENÇ, Reşat, (1999), *Türk İnanışları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı, Kırmızı, Yeşil*, Ankara, s. 11.
- HEDGECDE, John, (1996), *Her Yönüyle Fotoğraf Sanatı*, İstanbul, s. 12.
- KILINÇ, Nurgül, (2008), *Geleneksel Konya Giysileri*, Konya, s. 32.
- ÖZBEL, Kenan, (1946), *El Sanatları IV. Eski El İşlemeleri*, Ankara, s. 8.
- ÖZDER, Lale, (1999), *İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları*, Ankara, s. 160.
- SERT, Nurten, (1997), *Konya Müze ve Evlerinde Bulunan Gelinlikler*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s. 24.